

Az Egyesült Államok Külügyminisztériumának 2017-os évre vonatkozó emberi jogi jelentéseinek magyar vonatkozásai a Kárpát-medence országában – összehasonlító elemzés

Korábbi gyakorlatához híven, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet továbbra is figyelemmel kíséri az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériumának éves emberi jogi jelentéseit. A tavaly bemutatott, [2016-os évre vonatkozó jelentésről szóló elemzésünk](#) mintájára a 2017-es évre vonatkozó emberi jogi jelentést is Kárpát-medencei körkép formájában mutatjuk be, azaz együtt vizsgáljuk meg a Szlovákiáról, Ukrajnáról, Szerbiáról és Romániáról szóló jelentéseket.

Mint ismeretes, az Egyesült Államok Külügyminisztériuma éves rendszerességgel készít emberi jogi jelentéseket a világ számos országáról. Ezekben lényegében az emberi jogi vonatkozású jogszabályi környezetet, az alapvető emberi jogok helyzetét taglalja a bíróságok működésétől a szólásszabadság és egyesülési jog érvényesülésén át a munkához való jogig. Ezekben a jelentésekben az alapvető emberi jogok között legtöbbször konkrét kisebbségi jogi megállapítások is találhatók.

Bevezetőként rögtön megállapíthatjuk, hogy a korábbi évekhez képest a [2017-es évre vonatkozó jelentések](#) a kisebbségi jogok érvényesülésének bemutatásakor sokkal kevesebb konkrét problémát jeleznek. Mindez annak ellenére, hogy az elmúlt időszakban a térségben nem észlelhető érdemi javulás a többség-kisebbségek közötti viszonyban – sőt, esetenként ez a viszony komoly konfliktusokat is generált (pl. a romániai magyarsággal szembeni gyűlöletbeszéd és diszkrimináció, az ukrán oktatási törvény). Az Egyesült Államok Külügyminisztériumának – és értelemszerűen a 2017-es évre vonatkozó emberi jogi jelentéseknek – a különböző kisebbségellenes magatartásokkal szembeni fokozódó érdektelenségét alapvetően az amerikai diplomáciának a más témák felé irányuló politikájának tulajdoníthatjuk, illetve annak, hogy a Trump-adminisztráció számára az európai országokban élő magyar közösségek jogainak érvényesülése már nem bír akkora jelentőséggel. Bár a jelentések struktúrája, fejezetei évről évre változatlanok, a kisebbségekről szóló részek egyre kevesebb információt, konkrét ügyet tartalmaznak.

A *Szlovákiáról* szóló [jelentés](#) első fejezetében külön szakaszt szentel az elkobzott ingatlanok visszaszolgáltatásának, itt azonban csak a magánszemélyek ingatlanait érintő kártérítések kapcsán született Európai Emberi Jogi Bírósági döntés alkalmazásával, illetve a holokauszt-áldozatok javainak visszaadásáról szóló Terezíni Nyilatkozat alkalmazásáról. A hatodik fejezet foglalkozik konkrét kisebbségi ügyekkel, ezen belül számtalan konkrét roma-ellenes megnyilvánulást említ. A magyar közösséget érintő problémák közül csak a szlovák

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

nyelvtörvénnyel szembeni magyar tiltakozás és a vasútállomásokon kitett magyar feliratok kaptak helyet a jelentésben, ezeket azonban már az egy évvel korábbi jelentésben is olvashattuk.

Ukrajna esetében is hasonlóan szűkszavú [a jelentés](#). Vezető témája továbbra is az ukrán-orosz viszony, így idén is külön jelentést szentel a Krím helyzetének. Bár a legtöbb elemző az új oktatási törvényt tartja 2017 legsúlyosabb kárpátaljai kisebbségi problémájának, az Egyesült Államok Külügyminisztériumának jelentése nem tesz erről említést. A jelentés kisebbségi fejezete kizárólag romaellenes ügyeket említ.

A *Szerbiára* vonatkozó [jelentés](#) első fejezete is – akárcsak a Szlovákiára vonatkozó – megemlíti a Holokauszt áldozatok javainak visszaszolgáltatásáról szóló Terezíni Nyilatkozatot, és megjegyzi, hogy a szerb kormány komoly lépéseket tett a zsidó javak visszaszolgáltatása terén. A kisebbségekkel szembeni diszkriminációról szóló fejezetben itt sincs magyar vonatkozású ügy, a fejezet néhány kisebbségi közösség (főleg roma, albán és bosnyák) problémáit idézi, de számos dicséret megállapítás is található: megemlíti például, hogy a kisebbségi tanácsok széles jogkörökkel rendelkeznek az oktatás, média, kultúra és anyanyelvhasználat kérdésében. A jelentés említést tesz a szerb kormány 2017 júniusában indított „*Mi együtt vagyunk Szerbia*” kampányról is.

Ami *Romániát* illeti, a korábbi jelentések komoly alaposággal dokumentálták a magyar közösséggel szembeni diszkriminációt és kettős mércét – a Székely Mikó Kollégium ügyétől a szimbólumok használatának megtagadásán át az anyanyelv-használati jog akadályozásáig. Ezzel szemben [a 2017-es emberi jogi jelentés](#) már alig tartalmaz ilyen jellegű konkrét kitételeket. Az ingatlan-visszaszolgáltatás kérdésében továbbra is a pontrendszeren alapuló kártérítési folyamattal szembeni kritikákat, a görög-katolikus és az ortodox egyház közötti ingatlanvitát, illetve a zsidó javak visszaszolgáltatását emeli ki. Megemlíti még – a korábbi évekhez hasonlóan – hogy az egyházi javak visszaadása terén továbbra sincs előrelépés, mindössze 15 egyházi ingatlan visszaadásáról döntöttek. Ebben a fejezetben azonban már nem tesz említést egyetlen magyar egyházi ingatlan körül kialakult jogvitáról sem. A jelentésben évek óta változatlanul helyet kap a kisebbségi szervezetek parlamenti képviselőivel kapcsolatos szabályozás kritikája, konkrétan egy adott kisebbségen belüli pluralizmus hiánya. A kisebbségekkel szembeni diszkriminációról szóló fejezetben a jelentés meglepően szűkszavú. Néhány roma-ügy kivételével csupán a Kovászna Megye Tanácsa által elfogadott kétnyelvű pályázati űrlapokkal szembeni prefektusi intézkedést említi, majd általános megjegyzésként hozzáteszi, hogy továbbra is számos panasz érkezik arra vonatkozóan, hogy a helyi önkormányzatok és hatóságok nem alkalmazzák az útjelző táblák („road signs”) kétnyelvűségére vonatkozó törvényeket.

Összegezve a Kárpát-medence országairól szóló emberi jogi jelentéseket, visszatérünk a bevezetőben már megfogalmazott megállapításhoz: az Egyesült Államok Külügyminisztériumának 2017-es emberi jogi jelentései a vizsgált országokban jelentős érdeklődés-visszaesést mutatnak. Ennek okait nehéz beazonosítani: az egyszerű

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

információhiánytól a diplomáciai szemléletváltásig bármi lehetséges. Vélhetően azonban csak arról van szó, hogy a térségben az amerikai diplomácia átszervezés alatt áll – Romániában például nemrég jelentették be, hogy Hans Klemm amerikai nagykövet távozik Bukarestből. Ugyanakkor nem maradhat szó nélkül, hogy a térség magyar közösségei tekintetében a korábbi évek jelentéseiben foglalt, néhol akár keményebb és jogos kritikával tűzdelt kitételekhez képest nemhogy javulás lenne észlelhető, de igen sok esetben a kormányok és a média magyarelles megnyilvánulásai megszorodtak, régebbiek pedig krónikussá váltak. A már említett új ukrán oktatási törvény már magyar-ukrán kormányközi vitát is eredményezett, a romániai magyar közösség elleni megnyilvánulások pedig közismertek – és minden bizonnyal nem ismeretlenek az amerikai diplomácia számára sem. Ezeket az eseteket folyamatosan jelezni kell nem csak az amerikai, de az EU tagországainak diplomatái felé is. Korábbi elemzéseinkben már szót ejtettünk az árnyékjelentések fontosságáról. Az USA emberi jogi jelentéseihez formailag ugyan nincs lehetőség árnyékjelentések benyújtására, ám a megfelelő, alapos és rendszeres tájékoztatást továbbra is meghatározó fontosságúnak tartjuk, hiszen ezek a jelentések is azokból az információkból születnek, amelyekkel az adott országban levő amerikai diplomaták rendelkeznek. Mind az elemzők, mind pedig a Kárpát-medence magyar közösségei abban reménykednek, hogy a mostani – hiányosnak mondható – emberi jogi jelentések után, az elkövetkező esztendőben, a küszöbön álló átszervezések eredményeképpen újra részletesen és kimerítően jelenítik majd meg a magyar közösség jogos elvárásait. Ettől függetlenül azonban változatlanul fontos marad, hogy a magyar közösségek továbbra is keressék az alkalmat, hogy az amerikai diplomáciát pontos, részletes és konkrét adatokat tartalmazó információkkal tájékoztassák.